

هنجاریابی مقدماتی مقیاس رفتار انطباقی واینلند در جمعیت شهری و روستایی شهر کرمان

عباس زامیاد*، دکتر محمد تقی یاسمی**، دکتر سیداحمد واعظی***

چکیده

به منظور ارزیابی کارآمدی مقیاس رفتار انطباقی واینلند در جمعیت ایرانی، این مقیاس در مورد ۳۶۰ آزمودنی بهنجار در ۱۵ گروه سنی از تولد تا ۱۸ سال و ۱۱ ماه، در مناطق شهری و روستایی کرمان بکار گرفته شد. همچنین این مقیاس در مورد ۴۰ فرد عقب مانده ذهنی از گروه های سنی مختلف بکار رفت. یافته ها نشان داد که همه حوزه های این مقیاس برای جمعیت ایرانی، پایایی قابل ملاحظه ای دارند. این مقیاس در همه مقوله های سنی اعتبار افتراقی دارد و می تواند افراد مبتلا به عقب ماندگی ذهنی را از جمعیت بهنجار متمایز کند. اعتبار ملاکی این مقیاس با کاربرد پرسشنامه راتر - استرای هورن تأیید شد. در مجموع، پژوهش انجام شده نشان داد که مقیاس رفتار انطباقی واینلند، با تغییراتی در برخی از مواد آن، بدون هیچگونه تغییری در دستورالعمل و شیوه آن، ابزاری با ارزش برای ارزشیابی مهارت های ارتباطی، مهارت های روزانه زندگی، اجتماعی شدن، مهارت های حرکتی و رفتارهای غیر انطباقی است. در پایان این مقاله هنجارهای مقدماتی آزمون نیز ارائه شده است.

Andeeshah
Va
Raftar
اندیشه و رفتار
۴۴

کلید واژه: مقیاس رفتار انطباقی واینلند، عقب ماندگی ذهنی، پایایی، کرمان.

توجه روانشناسان قرار گرفته است. بدیهی است که برای ارزیابی رفتارهای انطباقی انسان تنها بدست آوردن هوشبهر با استفاده از آزمونهای هوشی کافی نیست و باید موقعیتهای یک فرد با توجه به کارایی او در مهارت های زندگی روزانه و لیاقت اجتماعی در نظر گرفته شود.

نخستین مقیاس رشد اجتماعی توسط دال^(۱) (۱۹۳۵) ابداع شد و از آن پس چگونگی سنجش رشد اجتماعی و

ارزیابی رفتارسازی یکی از جنبه های با اهمیت کاربالیبی و ضرورت غیرقابل چشم پوشی برای طرح برنامه های آموزشی مناسب برای افراد مختلف از جمله عقب ماندگان ذهنی است که در این زمینه دارای نارسایی و کمبود چشمگیری هستند.

یکی از بدهای با اهمیت انسان رفتارهای سازشی و انطباقی اوست، که امروزه در ارزیابیهای کلی یک فرد مورد

* کارشناس ارشد روانشناسی بالینی مرکز روانپزشکی شهید بهشتی، کرمان، بلوار جمهوری اسلامی.

** روانپزشک، عضو هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی، بیمارستان امام حسین، تهران، خیابان شهید آیت ... مدنی.

*** روانپزشک، عضو هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی ایران، تهران، خیابان طالقانی، نرسیده به خیابان دکتر شریعتی، کوچه جهان، پلاک ۱.

انسیتو روانپزشکی تهران.

رفتار سازشی بسیار مورد بحث قرار گرفته است. در مورد تعریف و شاخصهای رفتار انطباقی و غیرسازشی توافق چندانی وجود ندارد. مهارتهای رفتار انطباقی یا سازشی، طیفی گسترده و گوناگون دارند و بیشتر به درخواستها و تقاضاهای محیطی که فرد در آن زندگی می‌کند وابسته‌اند. نی‌هیرا^(۱) (۱۹۷۴) معتقد است که یک مقوله مطلق، همگانی و جهانی برای رفتارهای انطباقی وجود ندارد و نمی‌توان یک فرد را در خلاء سازگار و یا ناسازگار به شمار آورد. همین نظر نیز توسط "بامیستر"^(۲) و "موما"^(۳) (۱۹۷۵)، مالونی و وارد^(۴) (۱۹۷۹)، مک‌گال، اپل بام و هوگارتی^(۵) (۱۹۷۳) و مرسر^(۶) (۱۹۷۳) به نقل از لیلاند^(۷) (۱۹۸۳) مورد تأیید قرار گرفته است.

با توجه به تأکید نظریه‌پردازان و محققان مختلف بر تأثیر جامعه و محیط بر تعیین رفتارهای انطباقی و غیرانطباقی در سنجش این رفتارها و نیز با توجه به استفاده از ابزاری که در فرهنگ معینی کاربرد دارد بررسی ویژگیهای روان‌سنجی مقیاس رفتار انطباقی واینلند در ایران ضروری به نظر می‌رسد.

دال (۱۹۳۵) بر این امر تأکید داشت که آسیبهای هنگام تولد می‌تواند علت عقب‌ماندگی ذهنی باشد، و بر پایه میزان آموزش‌پذیری افراد عقب‌مانده‌ذهنی اطلاعات مقدماتی را تهیه نموده و مقیاس رشد اجتماعی واینلند را ساخت. آزمون واینلند گستره وسیعی از عملکردها را در بردارد و تأکید آن بر کارهایی است که در زندگی عادی روزانه انجام می‌شود. آزمونهای مهارت حرکتی اوزرتسکی به سال ۱۹۳۳ در شوروی منتشر و به چندین زبان ترجمه شد. در سال ۱۹۵۵ مقیاس تحول حرکتی لینکلن - اوزرتسکی (سلون^(۸))، ۱۹۵۵، به نقل از آناتازی، (۱۳۷۰) به عنوان فرم تجدید نظر شده با هنجاریابی جدید و شیوه‌نمره‌گذاری مشخص‌تر جانشین آزمون اوزرتسکی شد. اولین بار آزمون رشد اجتماعی واینلند در سال ۱۹۳۵ تهیه و در آوریل همان سال انتشار یافت. سؤالهای این مقیاس به ترتیب دشواری تنظیم شده و پیشرفت در رشد

خودیاری، خودگردانی، جابجایی و تحرک، ارتباط و روابط اجتماعی را نشان می‌دهد.

در ایران نخستین بار مقیاس رشد اجتماعی واینلند در سال ۱۳۵۲ جهت استفاده در پرورشگاههای تهران توسط براهنی و اخوت ترجمه شد و چندی پس از آن مورد تجدید نظر قرار گرفت (براهنی و همکاران، ۱۳۵۲) و با ویژگیهای فرهنگ ایران تطبیق داده شد. اکنون همین مقیاس در امور آموزشی و بالینی مورد استفاده قرار می‌گیرد. پس از بوجود آمدن مقیاس رشد اجتماعی واینلند و پس از آنکه انجمن عقب‌ماندگی ذهنی آمریکا تعریف تازه‌ای از عقب‌ماندگی ذهنی بدست داد و در آن عملکرد اجتماعی و یا رفتار انطباقی را افزون بر عملکرد عقلانی در نظر گرفت، بیش از ۲۰۰ ابزار به قصد ارزیابی رفتار انطباقی ساخته شده است. مقیاس رفتار انطباقی مربوط به انجمن عقب‌ماندگی ذهنی آمریکا وسیله‌ای چند بعدی است که رفتارهایی مانند کنار آمدن و مقابله افراد را بر حسب میزان رشد اندازه‌گیری می‌کند. همچنین قابلیت پاسخ‌دهی به درخواستهای محیط را نیز می‌سنجد (فولگمن^(۹))، ۱۹۷۵، به نقل از بیلی و گین، (۱۹۸۹). مقیاس لیاقت اجتماعی کاین - لوین^(۱۰) (۱۹۶۳)، به نقل از بیلی و گین، (۱۹۸۹) نیز برای کار با عقب‌مانده‌های ذهنی ۵ تا ۱۳ ساله است. مقیاس رفتار انطباقی کودکان مجموعه‌ای از رفتارهای انطباقی کودک را بطور مستقیم بررسی می‌کند. افزون بر این مقیاسهای دیگری مانند: نمودار سنجش پیشرفت، پرسشنامه رفتار انطباقی برای کودکان، آزمون پیشرفت اجتماعی و ... نیز ساخته شده است که هر یک در جایگاه خود کارآیی دارد.

مقیاسی که پژوهش حاضر به بررسی کارآیی خصوصیات

1- Nihira	2- Baumister
3- Muma	4- Maloney & Ward
5- McGall, Applebaum & Hogarty	
6- Mercer	7- Leland
8- Sloan	9- Foglman
10- Cain - Levine	

روان‌سنجی آن پرداخته است. مقیاس رفتار انطباقی واینلند (اسپارو، بالا، سیس چتی^(۱))، ۱۹۸۵) است که بررسیهای زیادی درباره آن انجام شده است. مثلاً در مطالعه‌ای بر روی کودکان شهری و روستایی تفاوت‌هایی بین آنها دیده شد. در مواردی کودکان شهری و روستایی بطور معنی داری از نظر رفتارهای انطباقی تفاوت دارند و کودکان روستایی نمره کمتری می‌آورند (تایلور، استرنبرگ، پاتنیو^(۲))، ۱۹۸۶) علاوه بر این میتوان به پژوهشهای راجیو^(۳) (۱۹۹۰)، اتکینسون^(۴) (۱۹۹۰)، رزکوفسکی^(۵) (۱۹۸۰)، دکتر^(۶) (۱۹۸۰) و تایلور و همکاران (۱۹۸۶) اشاره کرد.

بطور کلی می‌توان با اشاره به ۵ حوزه گسترده کاربرد مقیاس واینلند اهمیت علمی این پژوهش را روشن نمود.
۱- کاربرد تشخیصی از مهمترین موارد استفاده مقیاس واینلند است و بیشتر برای تشخیص عقب‌ماندگی ذهنی، زمانی که با نشانه‌های کمبود رفتار انطباقی همراه باشد به کار می‌رود.

۲- هدفهای برنامه‌ریزی مانند برنامه‌ریزیهای آموزشی و پرورشی و برنامه‌های درمانی.

۳- هدفهای جایگزین سازی مانند جایگزینی کودکان در برنامه‌های پیش دبستانی.

۴- هدفهای پژوهشی.

۵- هدفهای اجرایی.

روش پژوهش

بررسی حاضر را میتوان از نوع پژوهشهای مربوط به آزمون‌سازی به حساب آورد که در آن عملکرد ۴۰۰ نفر آزمودنی در مقیاس رفتار انطباقی واینلند مورد بررسی قرار گرفته است.

پیش از شروع پژوهش حاضر نخست یک مطالعه مقدماتی بر روی ۲۰ نفر صورت گرفت و پس از آن بررسی اصلی انجام شد.

جامعه‌آماری این پژوهش افراد از بدو تولد تا ۱۸ سال و ۱۱ ماه شهری و روستایی شهر کرمان هستند که نمونه‌ها

از بین آنها برگزیده شده‌اند. کرمان مرکز استان هشتم و بزرگترین شهر این استان است. جمعیت شهر کرمان بنا بر آمار مرکز بهداشت استان در سال ۱۳۷۱، ۳۷۹۶۷۸ نفر بود که ۵۶۳۵۳ نفر آن روستایی و در روستاهایی بنام: باغین، حاجی آباد، طاهرآباد، اختیارآباد، زنگی‌آباد، کاظم‌آباد، سرآسیاب فرسنگی، چترود، جرجند و ده لؤلؤ زندگی می‌کنند.

این چند نمونه از ۱۵ گروه سنی از بدو تولد تا ۱۸ سال و ۱۱ ماه و ۲۹ روز انتخاب شده‌اند و مشتمل بر ۳۶۰ نفر از ساکنین شهری و روستایی شهر کرمان و ۴۰ نفر از افراد عقب‌مانده ذهنی ساکن در آسایشگاههای بهزیستی این شهر بودند. روش نمونه‌گیری، به شیوه‌ای خوشه‌ای و آزمودنیها از بین ۷۵ هزار خانوار شهری و روستایی این شهر انتخاب شدند.

ابزار اندازه‌گیری: همان‌طور که اشاره شد مقیاس رفتار انطباقی واینلند توسط اسپارو و همکاران ساخته و منتشر شده است و درباره آن پژوهشهای زیادی انجام شده است. مقیاس رفتار انطباقی واینلند فرم تجدید نظر شده مقیاس رشد اجتماعی واینلند (دال، ۱۹۳۵) است. این مقیاس در سه فرم زمینه‌یابی، گسترده و مدرسه در دسترس است. ابزار این بررسی همان فرم زمینه‌یابی^(۷) است که دارای چهار قلمرو ارتباطی، مهارتهای روزانه زندگی، اجتماعی شدن، مهارتهای حرکتی و رفتار ناسازگارانه است. در فرم زمینه‌یابی تغییراتی داده شده است. تعداد ماده‌ها در مقیاس اصلی ۲۶۱ (بدون قلمرو ناسازگارانه) بود که به ۲۴۸ ماده در فرم فارسی کاهش یافته است.

پس از ترجمه پرسشهای مقیاس، اعتبار صوری آنها بررسی و تغییرات لازم صورت گرفت. در گروههای سنی پائین‌تر تغییرات کمتری نیاز بود. اما در قلمرو ارتباطی به

1- Sparrow, Balla, Cicchetti

2- Taylor, Sternberg, Patenio

3- Raggio

4- Atkinson

5- Rozkovsky

6- Deckner

7- survey

عنوان مثال پرشش ۲۸ مربوط به سن ۲ سال^۱ اگر پرسیده شود نام و نام خانوادگی پدر و مادر خود را می‌گوید^۲ را ۷۰٪ نتوانستند پاسخ گویند و آن را حذف و بجای آن^۳ اگر پرسیده شود نام و نام خانوادگی خود را می‌گوید^۴ گذاشته شد. و یا در قلمرو حرکتی پرشش ۳۴ (۳-۴ سال)^۵ با قیچی چیزهایی را به شکل‌های مختلف برش می‌دهد^۶، به علت اینکه تنها ۴۰٪ آزمودنیها پاسخ داده بودند حذف گردید. در قلمرو رفتار ناسازگارانه تغییری داده نشد. با استفاده از روش بازآزمایی و پایایی نمره‌گذاری ارزیابها و دو نیمه‌سازی ضریب پایایی به ترتیب ۰/۸۷ و ۰/۸۸ و ۰/۹۴ گزارش شده است (اسپارو و همکاران، ۱۹۸۵)، که حاکی از پایایی قابل ملاحظه می‌باشد. همچنین این مقیاس با یافته‌های AAMD^(۱) در بررسیهای متعدد مقایسه شده که همبستگی‌هایی از ۰/۵۸ تا ۰/۷۰ گزارش شده است (برایستن^(۲) و اوز^(۳)، ۱۹۸۴). پاسخگوی فرم زمینه‌یابی معمولاً فرد بزرگسالی است که آشناترین فرد نسبت به رفتارهای آزمودنی است، و والدین مناسب‌ترین پاسخگو به شمار می‌آیند. در موارد دیگر برخی از اعضای خانواده مانند مادر بزرگ یا پدر بزرگ و یا حتی خواهر و برادر بزرگتر که نزدیکترین کسان آزمودنی هستند، می‌توانند پاسخگوی خوبی باشند. اگر افراد در مؤسسات رفاهی و یا مراکز شبانه‌روزی زندگی می‌کنند، فرد مراقب بهترین پاسخگو است.

در برخی از شرایط به علت کمبود اطلاعات در مورد فعالیتهای فرد در تمام قلمروها، بیش از یک پاسخگو ممکن است لازم باشد، زیرا یک پاسخگو مثلاً فقط در یک زمینه امکان دارد که اطلاعات کافی در مورد فرد داشته باشد. بنابر این گاه لازمست با چند نفر در مورد یک فرد مصاحبه کرد و اطلاعات مورد نیاز را گردآوری نمود.

مواد لازم برای مصاحبه شامل دفترچه پرسشهای مقیاس و پاسخنامه برای ثبت نمرات است. محل مصاحبه باید اتاقی آرام با صندلی راحت برای مصاحبه‌گر و پاسخگو و فضای کافی باشد. آزمودنی و یا فرد مورد

ارزیابی و حتی خواهران و برادران و همسالان او نیز نباید در اتاق مصاحبه حضور داشته باشند. مصاحبه‌گر بهتر است همیشه کوشش کند که اجرای واینلند را در یک جلسه ظرف ۲۰ تا ۴۰ دقیقه به پایان برساند اما اگر مشکلی پیش آید، یا پاسخگو خسته باشد می‌تواند تکمیل پرسشنامه و مصاحبه را به جلسه بعد واگذارد.

انعطاف‌پذیری شرط لازم برای یک مصاحبه خوب است از اینرو نباید صحت کار را فدای وقت و عوامل دیگر نمود. عمده‌ترین چیز برای یک مصاحبه موفق، داشتن دانش کافی در مورد مقیاس واینلند و درک چگونگی اجرا و روشهای نمره‌گذاری آن است. بهتر است بجای مطرح کردن تک تک پرسشها با یک سؤال جواب چند پرسش را گرفت، پرسشها باید طوری باشد که جواب به آنها باز باشد نه بصورت بله و خیر.

برای افراد بهنجار نقطه شروع قلمرو در فرم زمینه‌یابی باید براساس سن تقویمی یکسال زودتر از آن باشد. اما اگر نتوان برای پرسشهای آن سن پاسخ مثبت دریافت کرد، دلیل بر وجود یک نارسایی در آن قلمرو است و باید به سن پائین‌تر از آن رفت و پرسشها را آغاز نمود. پایان آزمون وقتی است که ۷ سؤال را پی‌در پی نمره صفر بیاورد.

به منظور اجرای پژوهش و انتخاب نمونه‌ها نخست ۱۲ هزار خانوار روستایی کرمان به ۶ خوشه ۲ هزار خانواری تقسیم شد. یک خوشه ۲ هزار نفری به قید قرعه از ۶ خوشه انتخاب شده و با کمک جدول اعداد تصادفی نخستین خانوار برای مصاحبه برگزیده شد و اقدام به تکمیل پرسشنامه‌ها گردید. این کار ادامه یافت تا ۶۰ نفر اول در ۱۵ گروه سنی (از هر گروه سنی ۲ نفر دختر و ۲ نفر پسر در هر خوشه) انتخاب شدند. به همین ترتیب ۶۰ هزار خانوار شهری کرمان بنابر برآوردهای دفاتر اداره بیماریهای واگیر شهرستان کرمان به ۳۰ خوشه ۲ هزار نفری تقسیم شدند. از این تعداد ۵ خوشه به تصادف انتخاب، و از هر خوشه

1- American Association of Mental Deficiency

2- Britton

3- Eaves

روش ابتکاری که توسط ویلیام انگف و گاری روبرتسون برای به دست آوردن نمره‌های هنجار شده قلمروها (با میانگین ۱۰۰ و انحراف معیار ۱۵) در واینلند جدید معرفی شده، مورد استفاده قرار گرفته است.

۶۰ نفر به تصادف و براساس جدول اعداد تصادفی برگزیده شده و به پرسشنامه‌ها پاسخ دادند. بنابراین یک خوشه از روستا و ۵ خوشه از شهر (به نسبت جمعیت) و جمعاً از ۶ خوشه، ۳۶۰ نفر در ۱۵ گروه سنی (۱۸۰ پسر، ۱۸۰ دختر) برگزیده شدند. ۴۰ نفر از عقب ماندگان ذهنی بهزیستی استان کرمان، در سنین مختلف و باهوشبهرهای متفاوت نیز برای سنجش اعتبار افتراقی مقیاس واینلند مورد آزمایش قرار گرفتند. ۵۰ نفر از ۳۶۰ نفر توسط آموزگاران در مدارس ابتدایی و راهنمایی بوسیله یک پرسشنامه ۲۰ سؤالی مورد بررسی قرار گرفتند.

در اینجا روش ابتکاری که توسط ویلیام انگف^(۱) و گاری روبرتسون^(۲) برای به دست آوردن نمره‌های هنجار شده قلمروها (با میانگین ۱۰۰ و انحراف معیار ۱۵) در واینلند جدید معرفی شده، مورد استفاده قرار گرفته است. اقدامات انجام شده برای تهیه هنجارها، در مورد فرم زمینه‌یابی به شرح زیر بوده است:

۱- برای هر قلمرو میانگین نمره‌های خام و انحراف معیار آنها برای ۱۵ گروه سنی به دست آمد.

۲- میانگینهای هموار شده و انحراف معیارها بر روی نمودار مشخص شده و در مراحل بعدی مبنای کار و محاسبات آماری قرار گرفته است.

۳- میانگین میانگینهای هموار شده را به دست آورده و نزدیکترین میانگین به آن، به عنوان میانگین^(۳) محور (لنگر) انتخاب شده است.

۴- رتبه‌های صدکی^(۴) برای هر نمره خام سطح - محور از منحنی هموار گرفته و ثبت شده است. نمره‌های "Z"

مربوط به رتبه‌های صدکی از جدولهای منحنی بهنجار خوانده شده و به نمره‌های معیار بهنجار شده (با میانگین ۱۰۰ و انحراف معیار ۱۵) با استفاده از فرمول $(100 + 15Z)$ تبدیل گردید.

۵- برای آزمودنیهای صفر تا ۵ سال و ۱۱ ماه و ۳۰ روز متوسط نمره‌ها برای هر چهار قلمرو و برای آزمودنیهای سن ۶ سال و بالاتر برای سه قلمرو (منهای قلمرو حرکتی) محاسبه شد.

۶- برای هر یک از ۱۵ گروه سنی میانگین و انحراف معیار نمره قلمروها محاسبه شد. افزون بر آن یک میانگین و انحراف معیار برای نمونه کلی نیز محاسبه شد.

یافته‌های پژوهش

مقیاس رفتار انطباقی واینلند با مختصر تغییراتی که در ماده‌های آن داده شد بر روی نمونه انتخاب شده به اجرا درآمد.

برای اجرای آن در برخی از ساده‌ها با دشواریهای روبرو شدیم که با حذف، تغییر و یا جابجایی مواد این مشکلات تا حدودی برطرف شد و پرسشنامه اصلاح شده مورد استفاده و نمره‌گذاری قرار گرفت. نتایج به دست آمده از بررسی پایایی و اعتبار مقیاس و حوزه‌های مختلف مورد ارزیابی به شرح زیر بوده است:

پایایی مقیاس: برای به دست آوردن پایایی مقیاس از بررسی پایایی به روش بازآزمایی و همبستگی بین ارزیابها استفاده شد. نتایج آزمون و بازآزمایی به منظور بررسی پایایی مقیاس در ۶۰ نفر از آزمودنیها ضریب پایایی را در همهی زیر مقیاسها بسیار بالا نشان داده است. نتایج به دست آمده در این زمینه در جدول ۱ نشان داده شده است. نمره کل و نمره قلمروها جداگانه محاسبه و میانگین و انحراف معیار برای هر گروه سنی و قلمروها نیز تهیه شد (جدول ۲). نمره‌های معیار و نمره‌های ترکیبی در گروه‌های سنی مختلف محاسبه و در جدول ۳ ارائه گردیده است.

1- Angoff

2- Robertson

3- anchor - level

4- percentile ranks

جدول ۱- میانگین، انحراف معیار و نمره پایایی زیر مقیاسها در آزمون و بازآزمون به منظور بررسی پایایی مقیاس (n=60)

قلمرو	آزمون		بازآزمایی		پایایی
	میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	
ارتباطی	۹۳/۵	۳۵	۹۲/۸	۳۵	۰/۹۸
روزانه	۱۱۶/۵	۵۲/۵	۱۱۹/۵	۵۳	۰/۹۷
اجتماعی	۸۹/۶	۳۱/۶	۸۰	۳۲	۰/۹۶
حرکتی	۳۷/۵	۲۲	۴۵	۳۲	۰/۹۹
کلی	۴۲۲	۱۰۱	۳۲۴	۱۰۰	۰/۹۸

جدول ۲- توزیع فراوانی، میانگین و انحراف معیار نمره‌های ترکیبی رفتار انطباقی گروه‌های سنی مختلف

ردیف	گروه‌های سنی	تعداد نمونه در هر گروه	نمره ترکیبی	
			میانگین	انحراف معیار
۱	صفر تا ۱۱ ماه	۲۴	۹۰	۱۳/۲
۲	۱ سال تا ۱ سال و ۱۱ ماه	۲۴	۹۲	۱۹/۴
۳	۲ سال تا ۲ سال و ۱۱ ماه	۲۴	۹۴/۵	۱۸/۷
۴	۳ سال تا ۳ سال و ۱۱ ماه	۲۴	۱۰۶	۱۴/۶
۵	۴ سال تا ۴ سال و ۱۱ ماه	۲۴	۹۷	۱۶/۶
۶	۵ سال تا ۵ سال و ۱۱ ماه	۲۴	۹۳	۲۰
۷	۶ سال تا ۶ سال و ۱۱ ماه	۲۴	۹۱	۱۸
۸	۷ سال تا ۷ سال و ۱۱ ماه	۲۴	۹۹	۲۲/۸
۹	۸ سال تا ۸ سال و ۱۱ ماه	۲۴	۱۱۰	۲۰
۱۰	۹ سال تا ۹ سال و ۱۱ ماه	۲۴	۱۰۵	۱۶/۵
۱۱	۱۰ سال تا ۱۰ سال و ۱۱ ماه	۲۴	۱۱۶	۱۸
۱۲	۱۱ سال تا ۱۱ سال و ۱۱ ماه	۲۴	۱۰۹	۱۵/۴
۱۳	۱۲ سال تا ۱۳ سال و ۱۱ ماه	۲۴	۱۰۶	۱۵
۱۴	۱۴ سال تا ۱۵ سال و ۱۱ ماه	۲۴	۱۰۹	۱۳
۱۵	۱۶ سال تا ۱۸ سال و ۱۱ ماه	۲۴	۱۱۳	۱۲/۸

جدول ۳- نمره‌های معیار و ترکیبی در کل نمونه (۳۶۰ = نفر)

نمره‌های معیار	نمره‌های ۴ قلمرو	نمره‌های معیار	نمره‌های ۳ قلمرو	نمره‌های ۴ قلمرو	نمره‌های معیار
	صفر تا ۶ سال		۶ سال به بالا	صفر تا ۶ سال	
	مجموع نمره‌های قلمروها		مجموع نمره‌های قلمروها		
۱۵۵	۶۲۵ - ۶۲۰	۱۲۱	۴۷۰ - ۴۶۵	۵۲۷ - ۵۲۴	۳۹۵ - ۳۹۳
۱۵۴	۶۱۹ - ۶۱۶	۱۲۰	۴۶۴ - ۴۶۲	۵۲۳ - ۵۲۰	۳۹۲ - ۳۹۰
۱۵۳	۶۱۵ - ۶۱۲	۱۲۹	۴۶۱ - ۴۵۹	۵۱۹ - ۵۱۶	۳۸۹ - ۳۸۷
۱۵۲	۶۱۱ - ۶۰۸	۱۲۸	۴۵۸ - ۴۵۶	۵۱۵ - ۵۱۲	۳۸۶ - ۳۸۲
۱۵۱	۶۰۷ - ۶۰۴	۱۲۷	۴۵۵ - ۴۵۳	۵۱۱ - ۵۰۸	۳۸۳ - ۳۸۱
۱۵۰	۶۰۳ - ۶۰۰	۱۲۶	۴۵۲ - ۴۵۰	۵۰۷ - ۵۰۴	۳۸۰ - ۳۷۸
۱۴۹	۵۹۹ - ۵۹۶	۱۲۵	۴۴۹ - ۴۴۷	۵۰۳ - ۵۰۰	۳۷۷ - ۳۷۵
۱۴۸	۵۹۵ - ۵۹۲	۱۲۴	۴۴۶ - ۴۴۴	۴۹۹ - ۴۹۶	۳۷۴ - ۳۷۲
۱۴۷	۵۹۱ - ۴۸۸	۱۲۳	۴۴۳ - ۴۴۱	۴۹۵ - ۴۹۲	۳۷۱ - ۳۶۹
۱۴۶	۵۸۷ - ۵۸۴	۱۲۲	۴۴۰ - ۴۳۸	۴۹۱ - ۴۸۸	۳۶۸ - ۳۶۶
۱۴۵	۵۸۳ - ۵۸۰	۱۲۱	۴۳۷ - ۴۳۵	۴۸۷ - ۴۸۴	۳۶۵ - ۳۶۳
۱۴۴	۵۷۹ - ۵۷۶	۱۲۰	۴۳۴ - ۴۳۲	۴۸۳ - ۴۸۰	۳۶۲ - ۳۶۰
۱۴۳	۵۷۵ - ۵۷۲	۱۱۹	۴۳۱ - ۴۲۹	۴۷۹ - ۴۷۶	۳۵۹ - ۳۵۷
۱۴۲	۵۷۱ - ۵۶۸	۱۱۸	۴۲۸ - ۴۲۶	۴۷۵ - ۴۷۲	۳۵۶ - ۳۵۴
۱۴۱	۵۶۷ - ۵۶۴	۱۱۷	۴۲۵ - ۴۲۳	۴۷۱ - ۴۶۸	۳۵۲ - ۳۵۱
۱۴۰	۵۶۳ - ۵۶۰	۱۱۶	۴۲۲ - ۴۲۰	۴۶۷ - ۴۶۲	۳۵۰ - ۳۴۸
۱۳۹	۵۵۹ - ۵۵۶	۱۱۵	۴۱۹ - ۴۱۷	۴۶۳ - ۴۶۰	۳۴۷ - ۳۴۵
۱۳۸	۵۵۵ - ۵۵۲	۱۱۴	۴۱۶ - ۴۱۴	۴۵۹ - ۴۵۶	۳۴۴ - ۳۴۲
۱۳۷	۵۵۱ - ۵۴۸	۱۱۳	۴۱۳ - ۴۱۱	۴۵۵ - ۴۵۲	۳۴۱ - ۳۳۹
۱۳۶	۵۴۷ - ۵۴۴	۱۱۲	۴۱۰ - ۴۰۸	۴۵۱ - ۴۴۸	۳۳۸ - ۳۳۶
۱۳۵	۵۴۳ - ۵۴۰	۱۱۱	۴۰۷ - ۴۰۵	۴۴۷ - ۴۴۴	۳۳۵ - ۳۳۳
۱۳۴	۵۳۹ - ۵۳۶	۱۱۰	۴۰۴ - ۴۰۲	۴۴۳ - ۴۴۰	۳۳۲ - ۳۳۰
۱۳۳	۵۳۵ - ۵۳۲	۱۰۹	۴۰۱ - ۳۹۹	۴۳۹ - ۴۳۶	۳۲۹ - ۳۲۷
۱۳۲	۵۳۱ - ۵۲۸	۱۰۸	۳۹۸ - ۳۹۶	۴۳۵ - ۴۳۲	۳۲۶ - ۳۲۴
۱۰۷	۴۳۱ - ۴۲۸	۸۳	۳۲۳ - ۳۲۱	۳۳۵ - ۳۲۲	۲۵۱ - ۲۴۹
۱۰۶	۴۲۷ - ۴۲۴	۸۲	۳۲۰ - ۳۱۸	۳۳۱ - ۳۲۸	۲۴۸ - ۲۴۶
۱۰۵	۴۲۳ - ۴۲۰	۸۱	۳۱۷ - ۳۱۵	۳۲۷ - ۳۲۴	۲۴۵ - ۲۴۳
۱۰۴	۴۱۹ - ۴۱۶	۸۰	۳۱۴ - ۳۱۲	۳۲۳ - ۳۲۰	۲۴۲ - ۲۴۰
۱۰۳	۴۱۵ - ۴۱۲	۷۹	۳۱۱ - ۳۰۹	۳۱۹ - ۳۱۶	۲۳۹ - ۲۳۷

Andeesheh
Va
Raftar
اندیشه و رفتار
۵۰

نمره‌های معیار	نمره‌های ۲ قلمرو صفر تا ۶ سال	نمره‌های معیار	نمره‌های ۳ قلمرو ۶ سال به بالا	نمره‌های ۲ قلمرو صفر تا ۶ سال	نمره‌های ۳ قلمرو ۶ سال به بالا
مجموع نمره‌های قلمروها		مجموع نمره‌های قلمروها			
۱۰۲	۴۱۱ - ۴۰۸	۳۰۸ - ۳۰۶	۷۸	۳۱۵ - ۳۱۲	۲۳۶ - ۲۳۴
۱۰۱	۴۰۷ - ۴۰۴	۳۰۵ - ۳۰۳	۷۷	۳۱۱ - ۳۰۸	۲۳۳ - ۲۳۱
۱۰۰	۴۰۳ - ۴۰۰	۳۰۲ - ۳۰۰	۷۶	۳۰۷ - ۳۰۴	۲۳۰ - ۲۲۸
۹۹	۳۹۹ - ۳۹۶	۲۹۹ - ۲۹۷	۷۵	۳۰۳ - ۳۰۰	۲۲۷ - ۲۲۵
۹۸	۳۹۵ - ۳۹۲	۲۹۶ - ۲۹۴	۷۴	۲۹۹ - ۲۹۶	۲۲۴ - ۲۲۲
۹۷	۳۹۱ - ۳۸۸	۲۹۳ - ۲۹۱	۷۳	۲۹۵ - ۲۹۲	۲۲۱ - ۲۱۹
۹۶	۳۸۷ - ۳۸۴	۲۹۰ - ۲۸۸	۷۲	۲۹۱ - ۲۸۸	۲۱۸ - ۲۱۶
۹۵	۳۸۳ - ۳۸۰	۲۸۷ - ۲۸۵	۷۱	۲۸۷ - ۲۸۴	۲۱۵ - ۲۱۳
۹۴	۳۷۹ - ۳۷۶	۲۸۴ - ۲۸۲	۷۰	۲۸۳ - ۲۸۰	۲۱۲ - ۲۱۰
۹۳	۳۷۵ - ۳۷۲	۲۸۱ - ۲۷۹	۶۹	۲۷۹ - ۲۷۶	۲۰۹ - ۲۰۷
۹۲	۳۷۱ - ۳۶۸	۲۷۸ - ۲۷۶	۶۸	۲۷۵ - ۲۷۲	۲۰۶ - ۲۰۴
۹۱	۳۶۷ - ۳۶۴	۲۷۵ - ۲۷۳	۶۷	۲۷۱ - ۲۶۸	۲۰۳ - ۲۰۱
۹۰	۳۶۳ - ۳۶۰	۲۷۲ - ۲۷۰	۶۶	۲۶۷ - ۲۶۴	۲۰۰ - ۱۹۸
۸۹	۳۵۹ - ۳۵۶	۲۶۹ - ۲۶۷	۶۵	۲۶۳ - ۲۶۰	۱۹۷ - ۱۹۵
۸۸	۳۵۵ - ۳۵۲	۲۶۶ - ۲۶۴	۶۴	۲۵۹ - ۲۵۶	۱۹۴ - ۱۹۲
۸۷	۳۵۱ - ۳۴۸	۲۶۳ - ۲۶۱	۶۳	۲۵۵ - ۲۵۲	۱۹۱ - ۱۸۹
۸۶	۳۴۷ - ۳۴۴	۲۶۰ - ۲۵۸	۶۲	۲۵۱ - ۲۴۸	۱۸۸ - ۱۸۶
۸۵	۳۴۳ - ۳۴۰	۲۵۷ - ۲۵۵	۶۱	۲۴۷ - ۲۴۴	۱۸۵ - ۱۸۳
۸۴	۳۳۹ - ۳۳۶	۲۵۴ - ۲۵۲	۶۰	۲۴۳ - ۲۴۰	۱۸۲ - ۱۸۰

برای تجزیه و تحلیل اطلاعات در رده‌های سنی مختلف از تحلیل واریانس دو عاملی استفاده شد. با توجه به رده‌های پانزده‌گانه سنی، تفاوت میانگین‌ها در ارتباط با جنسیت مورد بررسی قرار گرفت که این تفاوت معنی‌دار بود. همچنین این بررسی نشان داد که بین رده‌های سنی مورد بررسی از نظر نمره‌های به دست آمده تفاوت معنی‌دار وجود دارد. به منظور مقایسه همه حالت‌های ممکن از آزمون توکی

استفاده شد. این بررسی نشان داد که تفاوت بین بیشتر گروه‌ها معنی‌دار است. برای این کار در آغاز نمره‌های کل هر گروه سنی (۱۵ گروه دختر، ۱۵ گروه پسر) محاسبه شد و تفاوت موجود بین آنها به دست آمد. تفاوت میان نمره هر گروه سنی با دیگر گروه‌های سنی نیز محاسبه گردید. برای بررسی اعتبار ملاکی مقیاس وایسند از نتایج پرسشنامه ۲۰ سؤالی ویژه آموزگاران که برای ۵۰ نفر از آزمودنیها (با انتخاب تصادفی) پر کرده بودند، استفاده شد.

ماده‌های این پرسشنامه از پرسشنامه مهارت‌های روانشناختی استرای هورن^(۱) (استرای هورن و ویدمن^(۲) ۱۹۹۰) و مقیاس راتر^(۳) (۱۹۹۰) اقتباس شده‌اند.

از آموزگاران آزمودنی‌های برگزیده شده درخواست شد که پرسشنامه ۲۰ سؤالی را به دقت بخوانند و هریک از گزینه‌های خوب، متوسط و بد را برحسب عملکرد دانش‌آموز در آن ماده مشخص نمایند. برای ماده‌ایکه "خوب" علامت زده باشد ۲ نمره، متوسط ۱ نمره، و بد صفر تعلق می‌گیرد. در نمره‌گذاری آموزگاران ۵۰ نفر دانش‌آموز با نمره‌های مقیاس رفتار انطباقی واینلند مورد مقایسه قرار گرفتند و ضریب همبستگی آنها محاسبه شد. این ضریب همبستگی در قلمرو ارتباطی ۰/۷۱ در قلمرو مهارت‌های روزانه ۰/۶۹ در قلمرو اجتماعی ۰/۷۰ و در قلمرو کلی ۰/۷۵ بود. البته هنگامی که همبستگی نمره‌های دانش‌آموزان دبستان و راهنمایی بطور جداگانه با نمره‌های مقیاس محاسبه شد میزان همبستگی پایین‌تر از همبستگی‌های گزارش شده بود. همبستگی‌های اخیر در قلمروهای ارتباطی، روزانه، اجتماعی و کلی به ترتیب ۰/۴۵، ۰/۲۵، ۰/۳۳، ۰/۴۸ بود.

برای بررسی اعتبار افتراقی مقیاس، ۴۰ نفر عقب‌مانده ذهنی که در مرکز فیاض بخش کرمان نگهداری می‌شوند، آزمایش شدند. این گروه در رده‌های سنی مختلف از ۲ سال تا ۳۲ سال بودند (عقب‌مانده ذهنی زیر ۲ سال در دسترس نبود). این افراد توسط دست کم یک روانپزشک و یک روانشناس تشخیص داده شده بودند. نمرات آنها در هر قلمرو مقیاس محاسبه شد. در برابر هر فرد عقب‌مانده ذهنی با توجه به عوامل سن و جنس یک نفر آزمودنی عادی از نمونه ۳۶۰ نفری انتخاب شد. سپس میانگین و انحراف معیار آنها برای هر قلمرو و همین‌طور برای قلمرو کلی (به جز قلمرو حرکتی که امکان‌پذیر نبود) محاسبه گردید.

در اینجا برای مقایسه میانگین‌ها و تجزیه و تحلیل آماری داده‌های حاصل از نمرات عقب‌ماندگان ذهنی و

افراد عادی از آزمون تی (t) استفاده شد. این بررسی نشان داد که تفاوت نمرات دو گروه معنادار است ($df = 94$ ، $t = 3/8$ ، $p = 2/35$ ، $\alpha = 0/01$) بنابراین این مقیاس واینلند می‌تواند افراد بهنجار را از نسابه‌نچار (عقب‌مانده ذهنی) جدا کند. همچنین در قلمروهای ارتباطی، اجتماعی و مهارت‌های روزانه تفاوت میانگین‌ها معنادار بود. t مشاهده شده برای قلمروهای یاد شده به ترتیب ۴/۲۸، ۴/۱ و ۳/۲ بود.

بحث در نتایج

این پژوهش ابزاری برای سنجش مهارت‌های ارتباطی، مهارت‌های روزمره، اجتماعی شدن، حرکتی و ارزیابی رفتار ناسازگاران در اختیار متخصصان قرار می‌دهد.

با توجه به اینکه امروزه در تعریف عقب‌ماندگی ذهنی، رفتارهای انطباقی گنجانده شده و حتی لازمه گذاشتن تشخیص عقب‌ماندگی ذهنی است، بنابراین وجود یک ابزار مناسب که بتواند در این زمینه به متخصصان کمک کند بخوبی احساس می‌شود. در ابتدای کار به نظر می‌رسید که مقیاس رفتار انطباقی واینلند با توجه به اینکه در فرهنگ آمریکایی تهیه شده مانند واینلند اولیه، با تغییراتی برای کشور ما مناسب و یا کاربرد داشته باشد. پس از اجرای طرح مقدماتی روشن شد که انتظار ما چه از نظر روش اجرا، چه از نظر پایایی و چه از نظر اعتبار، در حد قابل قبول بوده و می‌توان آن را با تغییراتی به عنوان یک مقیاس رفتار انطباقی در سطح کشور مورد استفاده قرار داد.

غیر از آنچه که اشاره شد بطور کلی می‌توان یافته‌های این پژوهش را به صورت زیر خلاصه کرد:

- ۱- مزایایی که اسپارو و همکاران (۱۹۸۵) برای واینلند تجدید نظر شده برشمرده و پیشتر خاطر نشان گردید در جمعیت ایرانی هم مصداق دارد.
- ۲- میزان رشد فرد را از نظر رفتارهای انطباقی از بدو

تولد تا ۱۹ سالگی با این ابزار می توان ارزیابی کرد.

۳- به طور متوسط حدود ۳۰ دقیقه وقت برای اجرای مقیاس در جمعیت ایرانی کافی است.

۴- یافته‌های مربوط به پایایی مقیاس که اشاره شد با ضریب پایایی ۰/۹۷، با یافته‌های اسپارو و همکاران (۱۹۸۵) در مورد بررسی پایایی مقیاس رفتار انطباقی واینلند تطابق دارد.

۵- همچنین بررسیهای مربوط به اعتبار مقیاس همانطور که بیان شد با بررسی پژوهشگران یاد شده در بالا همخوانی دارد. در بررسی اعتبار مقیاس، تفاوت‌های سنی و تفاوت دختران و پسران مورد ارزیابی و تجزیه و تحلیل قرار گرفت. نتایج نشان داد که نمرات حاصل از اجرای مقیاس، بین سن‌های مختلف فرق می‌گذارد و بوسیله آزمون توکی تفاوتی معنادار بین رده‌های سنی مختلف مشاهده شد. همچنین مشخص گردید که اختلاف بین نمرات سن‌های پایین و بالا بسیار زیاد و هر چه فاصله سنی کمتر شود تفاوت بین میانگینها نیز کمتر می‌شود، تا جایی که اگر دوره سنی مجاور را در نظر بگیریم ممکن است تفاوت معنی دار بین آنها وجود نداشته باشد و این امر نیز بیشتر در گروههای سنی بالاتر مشاهده می‌شود. مثلاً در گروههای سنی پایین، گروه سنی زیر یکسال با گروه سنی یکسال دارای تفاوت معنی دار نیست ولی تفاوت بین گروه زیر یکسال با بقیه گروهها معنادار است. همچنین در حالیکه در رده‌های سنی بالا ۱۲ سال با ۱۳ سال، و ۱۳ سال با ۱۴ سال و ۱۴ سال با ۱۵ سال تفاوتها معنی دار نیست. تفاوت خود گروه ۱۲ سال با گروههای بالاتر (غیر از ۱۳ سال) معنی دار است. بهرحال معنی داری تفاوتها در گروههای سنی پایین‌تر همان طور که در مقیاس اصلی هم ذکر شده نسبت به گروههای سنی بالاتر، بیشتر است.

۶- جدول ۳ نشان‌دهنده نمره‌های ترکیبی، نمره‌های کلی، میانگینها و انحراف معیار آنهاست. با کمک این جدول می‌توان بهر انطباقی و با محاسباتی سن عقلی فرد را بدست آورد. برای محاسبه سن عقلی فرد برای هر نمره

معیار ۱/۵ ماه سن عقلی محسوب می‌شود. مثلاً کسی که مجموعاً ۶۰۰ نمره و یا بیشتر آورده باشد بهر انطباقی او ۱۵۰ و سن عقلی وی ۲۲/۸ (گروه سنی ۱۹ سال و یا بالاتر) است. هرچقدر نمره معیار فرد کمتر باشد بهر انطباقی و سن عقلی وی نیز کمتر خواهد بود. و یا فردی که کل نمره او ۴۰۰ و نمره معیار او ۱۰۰ باشد سن عقلی وی ۱۲/۵ سال است. در مرحله دوم این پژوهش (که در حال انجام است) نمره‌های هنجار با سن عقلی ارائه خواهد شد. ۷- در بررسی اعتبار ملاک با استفاده از پرسشنامه‌ای که از پرسشنامه راتر اقتباس شده بود ضریب همبستگی نمره‌گذارهای آموزگار و نمره‌های کلی مقیاس به دست آمد (۰/۷۵) که نشان دهنده اعتبار بالای مقیاس است. همچنین مقایسه میانگینهای نمره‌های افراد بهنجار و عقب‌مانده‌ذهنی و تحلیل آماری آنها روشنگر اعتبار افتراقی آن است.

توضیحات نظری درباره این بررسی و مقیاس اصلی
همانطور که از عنوان پژوهش مشخص است این پژوهش یک بررسی مقدماتی در مورد مقیاس رفتار انطباقی واینلند است که برای نخستین بار در کشور ما صورت می‌گیرد. از این رو یک بررسی مقدماتی این مقیاس که بسیاری از ماده‌های آن وابسته به فرهنگ است با مشکلاتی همراه خواهد بود:

- مقیاس اصلی دارای ۲۹۷ ماده بود در حالی که در فرم فارسی به ۲۸۰ ماده کاهش یافته است.

- سطوح رفتار ناسازگارانه برای قلمرو رفتار ناسازگارانه در مقیاس اصلی تهیه شده، کاری که در این بررسی صورت نگرفته است.

- قانون پایه و سقف برای آغاز و پایان مصاحبه قدری تغییر کرده است. در مقیاس جدید واینلند وقتی که شخصی قادر است ۷ ماده پایایی را نمره ۲ بگیرد، اینجا نقطه شروع پرسش قرار داده می‌شود و زمانی که ۷ ماده پایایی را نمره صفر بگیرد، پرسش پایان می‌پذیرد. در این بررسی بعلت پاره‌ای از مشکلات نقطه شروع پرسش برای

آزمودنی‌ای که حدس زده می‌شود بهنجار باشد یک سال پائین‌تر از سن تقویمی وی در نظر گرفته می‌شود.

- روش اجرا، نمره‌گذاری و شرایط مصاحبه‌گران تفاوتی با فرم انگلیسی ندارد.

- در مقیاس اصلی، ۷ گروه هنجار تکمیلی شامل معلولین روانی و جسمی است و نمره‌های جداگانه تهیه شده که بوسیله آن افراد نابهنجار را با گروه‌های سنی خود مقایسه و آنها را از گروه افراد هنجار جدا می‌کند.

- همانطور که اشاره شد پرسشنامه و پاسخنامه در برگه‌های جداگانه تهیه شده است.

- نمره $DK^{(1)}$ (نمی‌دانم) در نمونه کشوری در وایتلند اصلی کمتر از ۱ درصد (اسپارو و همکاران، ۱۹۸۵) را تشکیل می‌دهند. در حالیکه میزان این نمره در بررسی حاضر، فقط ۱ مورد یعنی در حدود ۰/۰۰۲۵ بود.

- در پاسخنامه اصلی محل ویژه‌ای برای درج نتیجه اجرای مقیاس و پیشنهادات برای والدین در نظر گرفته شده که در پاسخنامه فعلی این محل وجود ندارد و در مرحله دوم اجرا در نظر گرفته خواهد شد.

- نمونه استاندارد کشوری وایتلند اصلی ۳۰۰۰ نفر در هر سن ۲۰۰ نفر (۱۰۰ دختر ۱۰۰ پسر) بوده در صورتیکه در این بررسی به علت مقدماتی بودن و دیگر مشکلات آن ۴۰۰ نفر بیشتر نبوده است.

محدودیتها و پیشنهادات

این بررسی با محدودیتها و تنگناهایی مواجه بوده است.

- حجم نمونه به اندازه حجم نمونه وایتلند اصلی نبود.

- از نمونه هنجار تکمیلی یعنی معلولین جسمی در این

پژوهش استفاده نشد.

- اعتبار ملاکی با یک آزمون شناخته شده و استاندارد

بررسی نشده است.

با در نظر گرفتن یافته‌ها و تنگناهای این پژوهش و

برای برطرف کردن نارساییهای موجود در این بررسی

پیشنهاد می‌شود:

۱- برای بررسی کاملتر، بهتر است نمونه‌ای نزدیک به

نمونه وایتلند اصلی (هر گروه سنی ۲۰۰ نفر) آزمون شود.

۲- کارآمدی این مقیاس برای بیماران روانی نیز

بررسی شود.

۳- گروه هنجار تکمیلی شامل معلولین جسمی و

روانی در نظر گرفته شود.

سپاسگزاری

از استاد راهنما جناب آقای دکتر محمد نقی براهنی، و

همچنین آقایان دکتر جعفر بوالهروی، دکتر بهروز بیرشک،

سرکارخانم دکتر فاضله ذوالفقاری به خاطر نظرات و

رهنمودهای مفیدشان و همچنین آقایان: محمود

حجاریان، سیدعباس باقری یزدی، حبیب هادیان فرد و

کارکنان انستیتو روانپزشکی تهران که از هرگونه همکاری و

نظرات روشنگرانه در جریان پژوهش دریغ ننمودند،

سپاسگزاری می‌گردد.

لازم می‌دانیم از همکاران ارجمند خانم فاطمه

ماشین‌چی، خانم حمیده عنایتی و آقایان: کاظم نعمت‌ا...

زاده ماهانی، علی بهرام‌نژاد و حسن نادری بخاطر همکاری

مفیدشان در جمع‌آوری داده‌ها تشکر و قدردانی نمایم.

همچنین از آقایان دکتر حسن ضیاء الدینی، دکتر

حسین اسکندری، مختار سلیمانی، خانم فرانک مرکزی،

پوران ایرانمنش، اعظم اسماعیلی که همکاری یا حمایت

همه جانبه‌ای در انجام این پژوهش داشتند تشکر و

سپاسگزاری می‌گردد.

منابع

اناستازی، ای. (۱۳۷۰). روان‌آزمایی. ترجمه محمد نقی

براهنی، تهران: انتشارات دانشگاه تهران.

براهنی، محمد نقی؛ اخوت، ولی‌ا... (۱۳۵۲). مقیاس

1- DK= Dont Know

اگر در یک قلمرو بیش از ۵ اینم را پاسخگو "نمی‌دانم" جواب دهد آن قلمرو اعتبار نخواهد داشت.

Raggio, D. J., (1990). Comparability of the Vineland Social Maturity Scale and the Vineland Adaptive Behavior Scale, *Perceptual Motor Skills*, 71, 415-8.

Rotter, J. B. (1990). Generalized experiences for internal versus external control of reinforcement. *Psychological Monographs*, 30, No 609.

Rozkovesky, M. T. (1980). Concurrent validity of the Adaptive Behavior Scale as assessed by Vineland Social Maturity Scale. *American Journal of Mental Deficiency*, 85(1).

Sparrow, S. S., Balla, D. A., & Cicchetti, D. V. (1985). *Vineland Adaptive Behavior Scales*. Minnesota: American Guidance Service Inc.

Strayhorn, J. M. & Weidman, C. S. (1990). Psychometric characteristics of a psychological skills inventory applied to preschool children. *Journal of Psychoeducational assessment*, 8, 467-77.

Taylor, R. L., Sternberg, S., & Patenio, R. (1986). Performance of urban and rural children on the SOMPA, preliminary investigation. *Perceptual and Motor Skills*, 63, 1219-1223.

رشد اجتماعی و اینلند در ارزشیابی شخصیت. تهران: مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران.

Atkinson, L. (1990). Intellectual and adaptive functioning: *American Journal of Mental Retardation*, 95, 198-203.

Bayley, C., McGeain, V. (1989). The Taxonomy and course of childhood autism. *Perceptual Motor Skills*, 69, 1264-6.

Britton, W. H., Eaves, R. C. (1986). Relationship between the Vineland Adaptive Behavior Scale. *American Journal of Mental Deficiency*, 91, 105-7.

Deckner, C. W., Rlanton, R. L. (1980). Classification of abnormal children; discrimination learning ability. *Journal of autism and development disorder*, 10, 405-15.

Doll, E. A. (1935). A General guide to social maturity. *American Journal of Orthopsychiatry*, 5, 180-8.

Leland, H. (1983). Adaptive Behavior Scale in J. L. Matson & J. A. Mulick (Eds.). *Handbook of mental retardation*. New York: Pergamon.

Nihira, K., Foster, R., & Leland, H. (1974). AAMD Adaptive Behaviour Scale manual. Washington; DC: *American Association on Mental Deficiency*.

دومین گردهمایی فارغ التحصیلان انستیتو روانپزشکی تهران

دومین گردهمایی فارغ التحصیلان انستیتو روانپزشکی تهران در تاریخ مرداد ماه ۱۳۷۶ در تهران برگزار خواهد شد علاقمندان به شرکت در این گردهمایی جهت کسب اطلاعات بیشتر و ثبت نام می‌توانند با شماره تلفن ۷۵۳۷۸۴۷ تماس حاصل نمایند.